

Секція: Фінанси, гроші і кредит, страхування і біржова справа

Дубограй Анастасія Ігорівна

студентка

Кременчуцького національного університету

імені М. Остроградського

м. Кременчук, Україна

Колотій Юлія Сергіївна

студентка

Кременчуцького національного університету

імені М. Остроградського

м. Кременчук, Україна

РИЗИКИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ

В умовах нестабільності та невизначеності соціально-економічної ситуації, впливу ряду факторів внутрішнього й зовнішнього середовища та існування кризових явищ, важливою особливістю бюджетної системи є забезпечення збалансування та стійкості її стану.

Однією з головних негативних тенденцій сьогодення в Україні, як і в цілому у світі, стало зростання ризиків та загроз бюджетній безпеці.

У бюджетних відносинах ризикові ситуації можуть виникати з різних причин, наприклад, із набуттям чинності нового податкового законодавства або зі змінами чинного, зміною курсу гривні по відношенню до долара США, спадом виробництва, інфляцією тощо.

Недосконалий бюджетний менеджмент, надмірна централізація фінансових ресурсів ведуть до ризикованості наповнення дохідної бази бюджетів, а відтак – і належного, ефективного виконання власних і делегованих повноважень у видатковій частині бюджетів. Тому на

сучасному етапі особливого значення набуває дослідження проблем розробки питання виникнення, аналізу та оцінки ризиків доходів бюджетів і подальшого ефективного управління ними.

Бюджетні ризики вітчизняні та зарубіжних учені почали досліджувати порівняно недавно у своїх роботах [1-7].

Хоча й науковцями розглядаються проблеми визначення суті бюджетних ризиків, різні методи їх оцінки та управління, на сьогодні залишається невисвітленою низка питань, які потребують подальшого вивчення.

Під ризиком у бюджетній сфері можна розглядати сукупність імовірних несприятливих (небажаних) наслідків реалізації прийнятих рішень, що можуть призвести до втрат при формуванні, розподілі та використанні централізованих фондів грошових ресурсів.

Складовою бюджетних ризиків є ризики дохідної частини бюджету, тобто ризики недоотримання запланованого рівня доходів і виконання бюджетних зобов'язань.

До ризиків дохідної частини бюджету, управління якими з боку фіскальних органів держави можливе, відносять ризики порушення бюджетного і податкового законодавства та ризики самого адміністрування бюджетних доходів.

Ризик порушення бюджетного і податкового законодавства з боку державних службовців характеризується можливістю (імовірністю) зловживань та корупційних дій з боку працівників державних відомств, у результаті чого можливі втрати надходжень до бюджету.

До ризиків процесу адміністрування доходів можна віднести дію операційних процесів, об'єктивних або суб'єктивних факторів, неефективного управління та порушень бюджетного і податкового законодавства.

Важливо також враховувати ризики випадковості, непередбачуваності ситуацій в бюджетному процесі, неплатоспроможності платників податків.

Варто зазначити, що бюджетні ризики в кожній із груп, а також між групами взаємопов'язані (наприклад, ризики кризових явищ в економіці, неплатоспроможності платників, ризики неритмічності надходження податків та інших платежів до бюджету, ризики незбалансованості бюджету), тому їх доцільно досліджувати, ідентифікувати, оцінювати в комплексі, щоб максимально передбачити негативний вплив на доходну частину бюджету та по можливості запобігти її втратам.

Для забезпечення ефективної політики формування бюджетних доходів важливим є врахування факторів ризику, зокрема, необхідно забезпечити прозорість процесу акумуляції й руху фінансових потоків держави, досягти надійності основних макроекономічних показників, на яких базується дохідна частина бюджетів.

Управління бюджетними ризиками передбачає заходи по їх усуненню та мінімізації. Розробка методів управління ризиками і зменшення їхнього негативного впливу здійснюється на основі аналізу виконання бюджету, виявлених бюджетних ризиків за попередні періоди, аналізу причин і факторів, що призвели до їх виникнення.

Шляхами зменшення бюджетних ризиків доходної частини бюджету пропонуємо вважати наступні:

- посилення боротьби з тіньовим сектором економіки. Неофіційна зайнятість та тінізація заробітних плат є ризиком стабілізації. Існуючий масштаб неоподатковуваних доходів громадян негативно позначається на обсягах податкових надходжень до бюджету, зокрема податку з доходів фізичних осіб;
- проведення фінансової політики економічного зростання, залучення інвестицій в економіку;

- скорочення обсягу податкових пільг. Щорічно спостерігається тенденція зростання обсягів втрат доходів бюджетів від надання податкових пільг Тому доцільним буде перегляд переліку і кількості податкових пільг, скасування неефективних, посилення контролю за цільовим використанням;
- вдосконалення економічного прогнозування і бюджетного планування шляхом застосування сучасних економіко-математичних методів з урахуванням реалій економічного становища в країні, можливостей використання внутрішніх фінансових ресурсів і виваженого підходу до залучення зовнішніх;
- посилення державного фінансового контролю шляхом взаємодії контролюючих органів, підвищення відповідальності учасників бюджетного процесу за вчинені правопорушення, оприлюднення результатів бюджетного контролю;
- визначення, кількісна оцінка фіскальних ризиків згідно розробленої та затвердженої спеціальної методики [8], оприлюднення результатів та врахування в бюджетному менеджменті на всіх рівнях.

Література

1. Булгакова С. Бюджетний ризик: сутність, класифікація, фактори виникнення / С. Булгакова, І. Микитюк // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2010. – № 1. – С. 59-68.
2. Гамукин В. В. Бюджетные риски: введение в общую аксиоматику /
3. В. В. Гамукин // Terra Economicus. – 2013. – Т. 11, № 3. – С. 52-60.
4. Глухова В. І. Ризики формування доходів місцевих бюджетів та шляхи їх мінімізації / О. Ф. Саленко, В. І. Глухова, А. А. Пономаренко // Сталый розвиток економіки. - 2014. - № 1. - С. 220-227 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2014_1_31

5. Карагозлю Ю. Кількісна оцінка ризику бюджетів міст з врахуванням рівня їх депресивності / Ю. Карагозлю // Економічний простір. – 2013. – № 75. – С. 163-171.
6. Кудряшов В. Ризики виконання державного бюджету та механізми їх обмеження / В. Кудряшов // Фінанси України. – 2016. - №12. – С. 59-76.
7. Пашкевич И. Мировой опыт оценки фискальных рисков / Банковский вестник РБ , Сакавик, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nbrb.by/bv/articles/10373.pdf>
8. Бюджетна система: підручник/ на наук. ред. В.М. Федосова, С.І.Юрія. - К.: Центр учбової літератури; Тернопіль : Економ. думка. 2012. – 871с.
9. Методика оцінювання фіскальних ризиків, пов’язаних з діяльністю суб’єктів господарювання державного сектору економіки. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 11.01.2018 року № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7-2018-%D0%BF>